

Jani Pirttialo Sallinen
28 aug 2018

Vasa-fynd ger nytt hopp: ”Undersök svenska slagfält”

Dick Harrison, professor i historia vid Lunds universitet, menar att en dörr till Sveriges förflutna kan ha öppnats med hjälp av den teknik som användes för att lokalisera regalskeppet Vasas kanon.

- Ska man dra något viktigt historiskt ur det här, så är det metoden som använts, säger han.

Dick Harrison hyllar metoden som användes för att upptäcka det som antas vara en kanon från Vasa. Foto: TT

Ultraljudssignaler, gps, scanning och datorer, visserligen enkelt sammanfattat, men det var vad som krävdes för att lokalisera det som med stor säkerhet är en av regalskeppets mindre kanoner. Signalerna och scanningen har gått både genom vatten och dy, med med tekniken har man med exakt het lyckats lokalisera en mindre kanon av sorten trepundare.

Kan det vara receptet för att kartlägga mer av Sveriges dolda historia?

Professor Dick Harrison menar att fyndet av kanonen visserligen är sensationellt, men att det bara är början på något som kan leda till andra intressanta fynd.

- Jag vill inte överbetona det här, det är kul och spännande med ett sådant fynd mitt inne i Stockholms innerstad länkat till skeppet Vasa, det är naturligtvis jätteroligt. Men det är inte så att man inte visste om att den här kanonen fanns. Kanoner bärgade man redan på 1600-talet, de var hårdvaluta och viktiga redan då, men man fick inte upp alla, säger Dick Harrison, professor i historia på Lunds universitet.

Att det här får så stor uppmärksamhet i Sverige beror tyvärr inte på tekniken, vilket det borde.

- Men ska man dra något viktigt historiskt ur det här, så är det metoden som använts. Att Vasa hade sådana kanoner är "old news", men att kunna leta upp dem så här exakt är spännande och inger hopp för framtiden vad gäller många olika utgrävningar.

Även om det här var den första trepundaren som lokaliserats, bärgning återstår, så har Vasas kanoner tidigare hittats och bärgats. Inte bara i modern tid (1961).

Åren 1663 till 1665 bärgades de flesta av Vasas kanoner upp från havets botten. En ny uppfinning såg till att det gick att genomföra; dykarklockan. Ett team bakom Albrecht von Treileben och Andreas Peckell låg bakom den dåtida bärgningen.

Ett internationellt forskningsprojekt pågår att spåra de kanoner som bärgades av von Treileben och Peckell under 1600-talet.

På Vasamuseet finns idag tre originalkanoner, tre stycken av den 24-pundiga varianten, som kunde skjuta kulor som väger cirka tio kilo. Därtill kan alltså en trepundare att komma ställas ut, om bärgning sker.

Dick Harrison önskar att tekniken även börjar användas på fastlandet.
Foto: Claudio Bresciani/TT

Har den här kanonen i sig något värde?

- Den får ett värde genom att den varit på Vasa, hade den hittats någon annanstans hade den inte alls varit lika värdefull. Vasa är ett starkt kulturellt kapital i Sverige, det är vår turistiska och arkeologiska hårdvaluta. Allt som har med den att göra blir intressant i sig, säger Dick Harrison.

Kanonerna tillverkades antagligen på "byssegjuteriet" i Stockholm, säger det någonting?

- Det förvånar mig inte, Sverige var Europas stora kanonproducent, på grund av järnmalm i Bergslagen och järnbruken i Uppland och Östergötland. Sverige var ledande, det var ett av skälen till att vi kunde bli en stormakt, vi hade råvaran och vapen här på hemmaplan.

Om du får önska dig något som kan hittas med hjälp av den här nya tekniken, vad skulle det vara?

- Då skulle jag önska att man på allvar gav sig på gamla övergivna städer, gamla slagfält, platser som är omfattande och svåröverblickbara så att man radikalt kan minska kostnaderna för en utgrävning och där man kan hitta väldigt mycket förhållandevis snabbt, säger Dick Harrison.

Vasa hade även "stormstycken"

På Vasas batteridäck fanns 48 stycken av den tyngre kanonvarianten, så kallade 24-pundiga kanoner, där järnkulan som avfyras från eldröret väger cirka tio kilo.

På övre däck fanns 16 lättare kanoner, sammanlagt 64 kanoner. Åtta av dessa var 3-pundiga, av den sort som nu kan ha påträffats.

Regalskeppet hade även sex så kallade stormstycken, korta och grova pjäser som sköt skrot- och hagelladdningar.

Källa: Vasamuseet, digitaltmuseum.se

- Att det här får så stor uppmärksamhet i Sverige beror tyvärr inte på tekniken, vilket det borde, utan på att Vasa har så stort symbolvärde. Det ska vi kanske vara tacksamma för. Ur ett vetenskapligt perspektiv så är det viktiga att vi numera har en teknik som gör det lättare, arkeologer och forskare kan komma längre i jakten på forntid.